

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

УДК 339.92:330.341.1

Т. І. Ніколенко

ВПЛИВ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР НА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Проаналізовано вплив корпоративних структур на інвестиційно-інноваційний розвиток світового господарства. Розглянуто сучасні процеси міжнародного науково-технічного співробітництва.

Актуальність. Сучасна світогосподарська система характеризується необхідністю постійного зростання виробництва в умовах обмеженості ресурсів. Тому в цій системі постійно здійснюється перебудова складових її компонентів і зв'язків між ними з метою підвищення ефективності використання ресурсів. Це досягається за рахунок безперервної інноваційної діяльності в різних секторах і на різних структурних рівнях економіки країн, регіонів і всього світового господарства в цілому. Інновації забезпечують набагато вищий рівень віддачі, ніж просте залучення додаткових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики організації інвестиційно-інноваційних процесів світового господарства та впливу ТНК ці процеси присвячено цілий ряд досліджень українських та зарубіжних учених, таких як О.Амоша, Ю.Бажал, В.Белошапки, П.Беленький, Ф.Валента, В.Геєць, О.Любіч, Ю.Макогона, О.Орлов, Т.Орехової, М.Портер, Р.Фатхутдінов, Л.Федулова, Ф.Хедоурі, Б.Швець, Г.Яловий та інші.

Мета дослідження. Метою дослідження є оцінка впливу корпоративних структур на інвестиційно-інноваційний розвиток світового господарства.

Результати дослідження. Одними з головних суб'єктів світового ринку технологій виступають транснаціональні корпорації. Саме на основі ТНК формується нова економічна система, в якій лідерство визначається наявністю крупних фінансових ресурсів, передових технологій, обширних ринків збуту і активної, в глобальному масштабі, інвестиційної політики.

У сучасній економічній науці спостерігається певна полярність поглядів щодо місця і ролі транснаціональних корпорацій у світовому інвестиційно-інноваційному процесі. Існує думка, що головним рушієм інновацій є мале підприємство, зокрема так звані малі інноваційні підприємства яким приписують пошук і розробку нових технологічних ідей та їх початкове впровадження. Протилежна точка зору полягає в тому, що основними рушіями інвестиційно-інноваційних процесів є ТНК, зокрема на рівні прикладних досліджень і розробок.

Крупні ТНК приймають рішення про розміщення економічних і технологічних ресурсів в тому або іншому регіоні світу на підставі глобальних стратегій, які змінюють сьогодення і зумовлюють майбутній розвиток. Інвестиційна діяльність ТНК сприяє посиленню взаємозв'язку національних економік і забезпечує цілісність світового господарства.

На сьогоднішній день роль ТНК у світовій економіці, що глобалізується, і масштаби міжнародного виробництва продовжують розширюватися. У світі сьогодні нараховується приблизно 65 000 ТНК, що мають близько 850 000 філій за кордоном.

На закордонні філії ТНК у даний час припадає одна десята частина світового ВВП і одна третина світового експорту (рис. 1).

До числа конкретних причин виникнення ТНК варто віднести їх економічну ефективність, обумовлену великими масштабами виробництва в багатьох галузях.

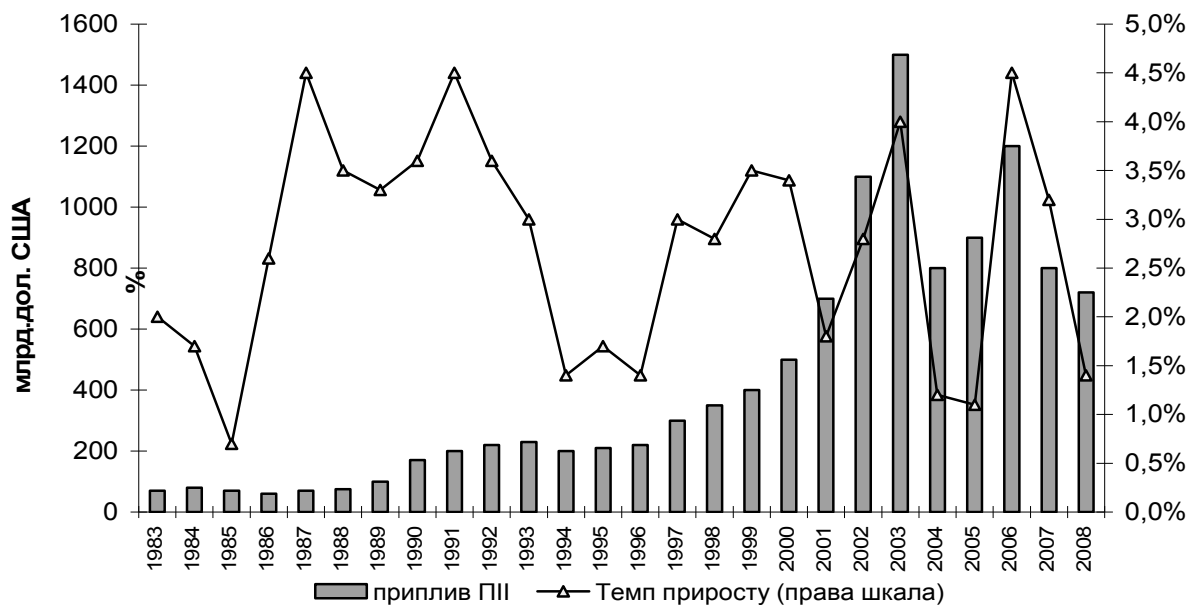

Рис. 1. Везення ПІІ і реальні темпи зростання ВВП в світі, 1983-2008 рр. [1]

Необхідність вистояти в конкурентній боротьбі сприяє концентрації виробництва і капіталу в міжнародному масштабі. У результаті стає виправданою діяльність у глобальних масштабах. Відповідно, з'являється можливість знизити витрати виробництва й одержати надприбуток.

ТНК діють у високотехнологічних галузях, які вимагають величезних інвестицій та висококваліфікованого персоналу, машинобудуванні, нафтовій і хімічній промисловості, електроніці та комунікаціях. Вони продають 79% продукції машинобудування, 80% - електроніки, 95% - фармацевтики. На ринку цивільних літаків (обсяг якого оцінюється приблизно в 1 трлн. дол., а випуск у 16 тис. машин на рік) панують, в основному, дві компанії – європейська «Airbus Industry» та американська «Boeing», які контролюють відповідно 35% і 65% світового ринку.

Економічно обґрунтованим підходом в політиці інноваційного розвитку світового господарства є не лише залучення ТНК і збільшення їх частки в розвитку НІДКР, але і сприяння створенню нових ТНК, інтенсивному розвитку їх інтелектуального капіталу, вливанню значно великих коштів в освіту шляхом інвестицій у ведучі економічні і технологічні ВНЗ. Слід більше коштів направляти на зміцнення ділових зв'язків між ними і крупними комерційними структурами, на створення інноваційних освітніх корпорацій.

Розглянемо сучасний стан світового інвестиційно-інноваційного процесу для якого характерно активний розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва.

Сучасні процеси міжнародного науково-технічного співробітництва відбилися на структурі світового ринку технологій і визначили ряд особливостей, властивих йому в даний час.

Аналіз форм і методів міжнародного технологічного обміну дозволяє виокремити три складові світового ринку технологій: ринок ліцензій та патентів, ринок науково-технічних послуг, ринок обладнання та устаткування.

Згідно з цією сегментацією і розглянемо структуру та динаміку розвитку світового ринку технологій (Рис.2).

Загальний обсяг світового ринку продукції наукомістких галузей оцінюється приблизно у 2,5-3 трлн. дол. США в 2004-2008 рр. Найбільший його сегмент – ринок обладнання та устаткування – склав майже 3 млрд. дол. США, ринок ліцензій, патентів та ринок науково-технічних послуг склали відповідно 103 і 201 млрд. дол. США. [2]

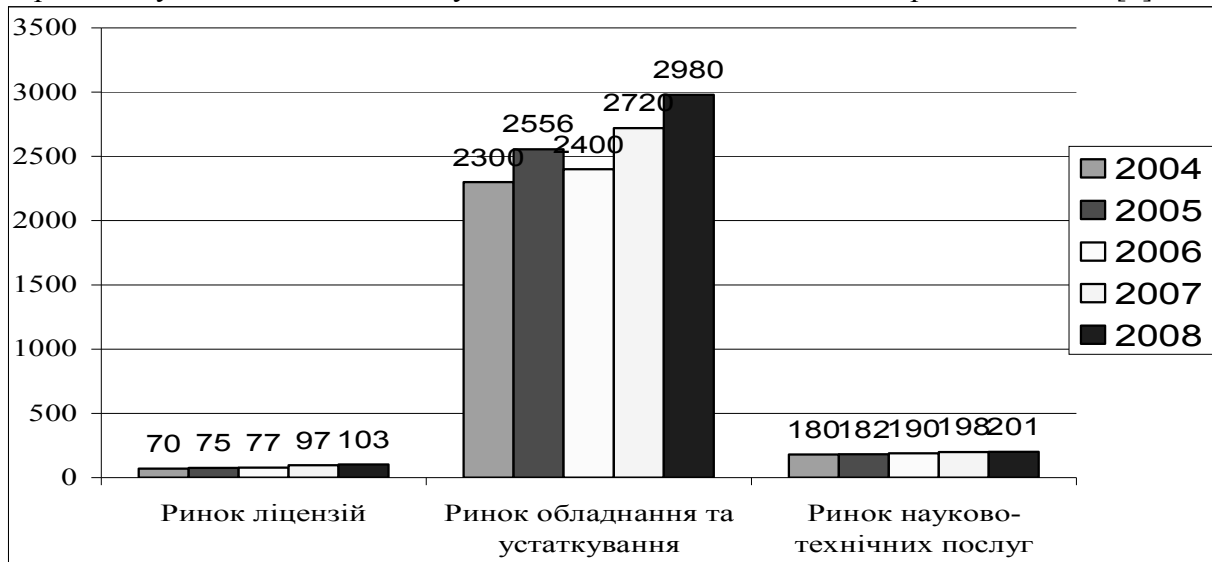

Рис. 2. Структура світового ринку технологій у 2004-2008рр.,млн.дол. США

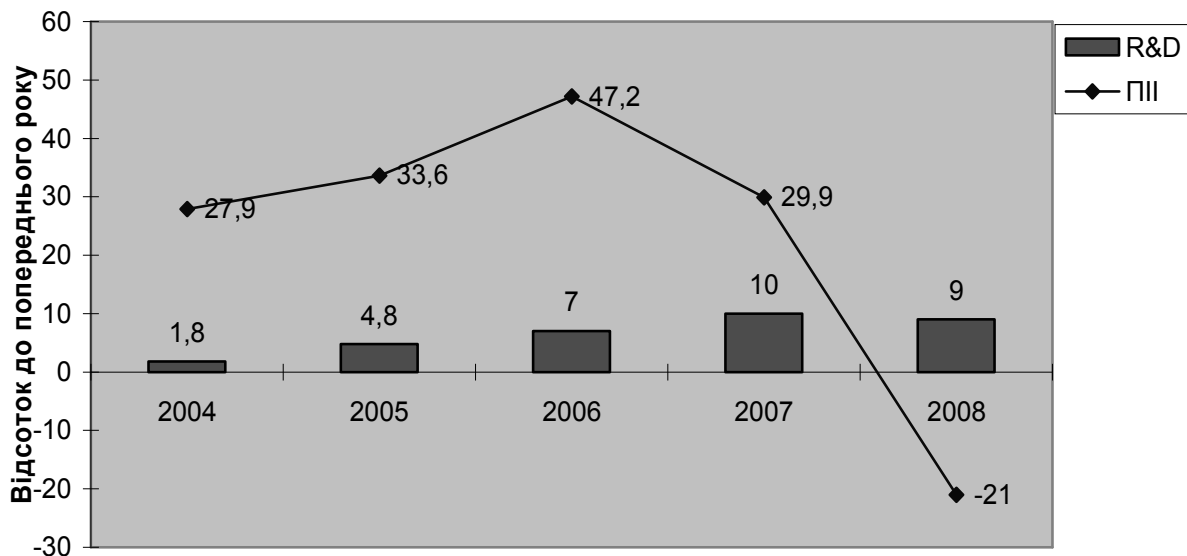

Рис. 3 Динаміка глобального потоку інвестицій у R&D та загального потоку ПІІ протягом 2004-2008 рр., % [3]

Слід зазначити, що в умовах розгортання фінансової кризи у 2008 році та зменшення глобального потоку ПІІ динаміка інвестицій у R&D залишилася позитивною, хоча темпи їх приросту дещо знизилася (рис. 3).

Той факт, що при зменшенні загального глобального потоку ПІІ, інвестиції в дослідження й розробки й далі зростають, на наш погляд, підтверджує те, що ТНК (а саме вони є основним джерелом фінансування) розглядають інвестиції в R&D, як необхідну умову свого розвитку.

Аналіз загальної структури джерел інвестування в R&D свідчить, що в розвинутих країнах частка державного фінансування досліджень і розробок є помітно меншою ніж частка бізнесу, причому головними інвесторами в R&D є насамперед великі ТНК.

Транснаціональні корпорації є найважливішими суб'єктами створення загального потоку інвестицій у R&D. Навіть за консервативними оцінками вони забезпечують майже половину світових витрат на наукові роботи й не менше двох третин глобальних витрат на дослідження і розробки.

Глобальний потік інвестицій в дослідження й розробки з усіх джерел розподілений досить нерівномірно і сконцентрований у кількох країнах, які також володіють сьогодні найбільшим наукомістким потенціалом: США, Японія, Німеччина, Франція, Англія, КНР та Південна Корея (Рис.4).

Таким чином, на сучасному етапі розвитку світового господарства спостерігається висока концентрація науково-технічних ресурсів у невеликому числі розвинутих країн: 40% належать США, 30% – Японії, 13% – ФРН. Частка України у світовому обсязі торгівлі наукоємкою продукцією – близько 0,1%.

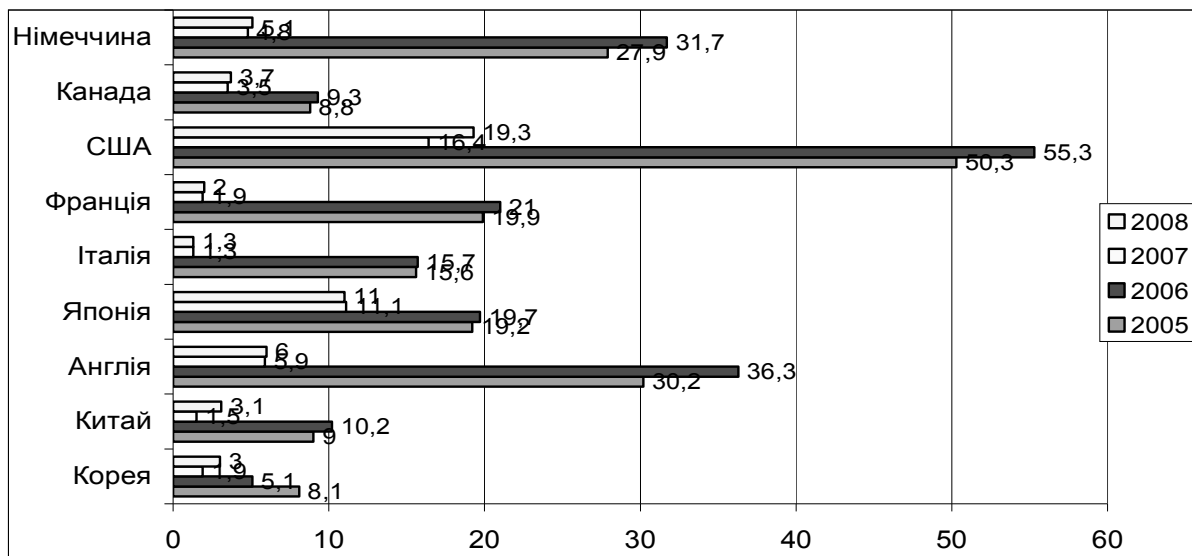

Рис. 4. Провідні експортери науково-технічних послуг за 2005-2008 рр., млрд. дол. США [2]

Висновки. Слід зазначити, що ТНК є найважливішими учасниками інноваційного процесу. Навіть по консервативних оцінках, на їх частку доводиться майже половина глобальних витрат на НДДКР і не менше двох третин комерційних витрат на дослідження і розробки (по оцінках, 450 млрд. дол.). ТНК виконують за кордоном різні види R&D, які по різному впливають на інноваційну сферу країни, де розташовані зарубіжні науково-дослідні підрозділи ТНК.

Отже, економічне значення транснаціональних корпорацій настільки велике, що в історично доступному для огляду часі вони залишаються одним з важливих факторів посилення впливу промислово розвинутих країн на багато регіонів світу. ТНК більшою мірою сприяють поглибленню розриву між країнами «інноваційного ядра» та рештою світу, ніж його зменшенню. Особливо це стосується справді інноваційних рівнів досліджень. Тому розробка заходів які б сприяли активізації інвестицій у R&D країн світу, може розглядатися, як допоміжний чинник переведення економік на

інноваційний шлях розвитку (головною рушійною силою інновацій повинен стати національний бізнес).

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт ЮНКТАД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unctad.org/
2. Офіційний сайт ВТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wto.org/
3. World Investment Report 2008: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development. UNCTAD. - Table 1.1. - P.4.

T. I Nikolenko

**THE INFLUENCE OF CORPORATE STRUCTURES FOR INVESTMENT AND
INNOVATION DEVELOPMENT OF WORLD ECONOMY**

The influence of corporate structures for investment and innovation development of world economy are analyzed. The modern process of international scientific cooperation are defined.